

Školní preventivní program proti šikanování pro školní rok 2020/2025

OBSAH

1. Úvod
2. Základní metodické pokyny a publikace
3. Vymezení základních pojmů
4. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků
5. Prevence proti šikanování a preventivní aktivity
6. Krizový plán a postupy při řešení šikanování
7. Plán prevence

1. Úvod

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která významnou měrou ohrožuje základní výchovné a vzdělávací cíle školy. Je třeba tomuto problému mezi žáky věnovat patřičnou pozornost, neboť se jedná o projev patologických mezilidských vztahů. Tento program proti šikanování ve škole znamená vytvořit bezpečné, respektující a spolupracující školní prostředí. Důležité je zaměřit se na komunikaci a vztahy mezi žáky ve třídách a to bez ohledu na to, zda tam k projevům již došlo, či ne. Program se především zaměřuje na prevenci šikany, na preventivní aktivity proti vzniku šikany a nabízí postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům naší školy. Tento dokument je součástí Minimálního preventivního programu a tím i součástí Školní preventivní strategie školy.

2. Základní metodické pokyny MŠMT a publikace

- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j. 24 246/2008-6
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 20 006/2007-51
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování č.j. 25 832/2008-16 ze dne 5.12.2008
- Kolář,M. (2001). Bolest šikanování. Praha: Portál

3. Vymezení základních pojmů

Šikanování – je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit či zastrašovat žáka, popřípadě skupinu žáků. Spočívá v cílených často opakovaných fyzických nebo psychických útocích jedincem či skupinou vůči jedinci nebo skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nedovedou bránit nátlaku.

Dělení šikany:

- a) **Verbální – slovní útoky** v podobě nadávek většinou vulgárních, **pomluvy, ponižování, vyhrožování, kyberšikana** (útoky pomocí sms, e-mailů, zveřejňování urážlivých materiálů na internetu)
- b) **Fyzická – fyzické útoky** v podobě bití, **ničení a poškozování** osobních věcí, **vydírání, krádeže** peněz nebo osobních věcí, **sexuální obtěžování až zneužívání**
- c) **Kombinovaná šikana –** kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní chování a příkazy)

4. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

Naše škola je odpovědná a povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu výchovně vzdělávacího procesu a aktivit s ním souvisejících, současně vytvářet podmínky pro zdravý rozvoj dětí a tím předcházet vzniku rizikového chování v souladu s ustanovením §29 Zákona č.561/2004 Sb. (Školský zákon). Každý pedagogický pracovník na naší škole je povinen řídit se příslušnými pokyny a ustanoveními. Jeho povinnost je dána Zákonem č.140/1961 Sb., ve znění

pozdějších předpisů (§167,168 trestního zákona).

5. Prevence proti šikanování a preventivní aktivity

Prevence proti šikaně patří na naší škole k základní formě boje proti tomuto negativnímu jevu. Proto si také uvědomujeme nutnou spolupráci všech pracovníků školy a rodičů, abychom spolu vystupovali jako partneři a ne jako protivníci. Základem pro prevenci šikany a násilí ve škole je náš Školní vzdělávací program, jehož jedním z mnoha cílů je vzájemná spolupráce a komunikace mezi žáky, žáky a učiteli na základě důvěry, upevňování zdravých norem chování ve třídách, které vedou k vytváření bezpečného a klidného školního prostředí.

Systém konkrétních aktivit podporujících primární prevenci sociálně patologických jevů je rozpracován v Minimálním preventivním programu.

Systém dalšího vzdělávání školy – zde jde především o **pravidelné školení metodika prevence** (schůzky s okresní metodičkou, návštěvy nízkoprahových zařízení, akreditovaných kurzů či projektů), **vzdělávání pedagogických pracovníků** v oblasti problematiky vytváření dobrých vztahů v kolektivu žáků (Utváření kolektivu a šikana – 20 hodin kurz pro sborovnu – Mgr. Veselá, Praha), **zvyšování informovanosti pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování**.

Nejdůležitějším článkem prevence proti šikanování jsou třídní učitelé, kteří jsou na 1. stupni neustále v kontaktu se žáky v hodinách a o přestávkách. Na 2. stupni pak ve vyučování, třídnických hodinách, společných akcích, o přestávkách a jsou povinni okamžitě informovat metodika prevence, výchovného poradce a v neposlední řadě rodiče o chování svých dětí.

Preventivní aktivity, které využíváme, podporují u žáků solidaritu a toleranci, vědomí sounáležitosti, zapojení do aktivit třídy a školy, rozvoj spolupráce mezi nimi a vzájemný respekt.

Stupně šikany

1. **Zárodečná forma** – potencionálně přítomná v každém kolektivu, projevuje se vyčleňováním některých jedinců na okraj skupiny – většinou slovní projevy, fyzické ústrky, neoblíbenost, pomluvy, žák je terčem vtipů
2. **Přitvrzování projevů** – výhrůžky, nadávky, fyzické útoky, zatím jen od agresora(ů)
3. **Vytvoření jádra** – seskupení kolem agresora, pokud nezasáhne někdo zvenčí, znamená to začátek systematické šikany
4. Většina skupiny přijímá normy agresorů, přidávají se mírní a slušní žáci (i ve fyzickém násilí)
5. **Dokonalá šikana** – totalita, ztráta zbytků zábran, brutalita se stává normou pro celou skupinu

Nepřímé a přímé znaky šikanování

-žák je o přestávkách sám, nemá kamarády, chodí do školy těsně před začátkem vyučování, vyhledává blízkost učitelů a chodí do třídy těsně před zvoněním nebo až s učitelem

-ve sportech bývá volen do družstva mezi posledními

-před třídou je nejistý, ustrašený, působí smutně, nešťastně, stísněně, stává se uzavřeným

- školní prospěch se náhle zhoršuje, nadměrná absence
- má v nepořádku své školní potřeby – poškozené, špinavé, rozházené
- objevují se u něj modřiny, odřeniny, zranění
- žák je od ostatních častován posměšky, kritikou, nadávkami, hrubými žerty, je tělesně napadán, agresi neoplácí, dostává panovačné příkazy a podřizuje se jim

Spolupráce s organizacemi a odborníky

Na naší škole pracuje soustavně s jednotlivými třídami v hodinách rodinné výchovy a výchovy ke zdraví metodik prevence. Při zjištění sebemenšího problému kontaktuje třídního učitele a s ním rozebírá danou situaci, pak kontaktujeme rodiče k sjednání nápravy. V jiných případech kontaktujeme **v resortu školství** – pedagogicko-psychologickou poradnu, středisko výchovné péče, speciálně pedagogické centrum, **v resortu zdravotnictví** – pediatry a odborné lékaře, dětské psychology a psychiatry, kteří poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie, **v resortu sociální péče** – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence s možností vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami a rodinou.

Školní metodik prevence taktéž informuje o krizové telefonní lince k šikaně nejen pro učitele, žáky a jejich rodiče – 800 155 555

6. Krizový plán a postupy při řešení šikanování

Postup pedagogického pracovníka

- a) V případě, že rodiče informují jakéhokoli pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí neprodleně vyšetřování šikany, přičemž spolupracuje s metodikem prevence, výchovnou poradkyní a informuje ředitele školy.
- b) V případě podezření ze šikanování zahájí pedagogický pracovník okamžitě vyšetřování, spolupracuje s metodikem prevence, výchovnou poradkyní a informuje ředitele školy.
- c) V případě prokázaných projevů šikany zahájí pedagogický pracovník okamžitě vyšetřování, spolupracuje s metodikem prevence a výchovnou poradkyní, informuje ředitele.
- d) Pedagogický pracovník vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.
- e) Navrhne na pedagogické radě potrestání agresorů – viz. kázeňská opatření, příloha školního řádu

Doporučené postupy vyšetřování

A) Řešení šikany v počátečním stadiu

- Zjistit informace od těch, kteří na šikanu upozornili tj. spolužáků a obětí
- Najít vhodné svědky
- Provést individuální, popřípadě konfrontační rozhovory se svědky (nikoli konfrontace obětí a agresorů)
- Chránit oběti
- Svolat výchovnou komisi
- Spolupracovat s rodiči obětí a agresorů
- Rozebrat situaci se třídou, dále sledovat a pracovat se vztahy, vymezit jasná třídní pravidla

B) Řešení šikany v pokročilém stádiu

- Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti
- Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování
- Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi a pokračující pomoc a podpora oběti
- Nahlášení Policii ČR a zahájení vlastního vyšetřování

V každém případě je třeba se vyvarovat v jakékoliv fázi konfrontace oběti a agresora, bagatelizace problému, rychlých řešení, řešení případu před třídou, prozrazení informačních zdrojů, neinformování rodičů. Účastni-li se šikanování většina problémové třídy nebo jsou-li normy agresorů třídou akceptovány, doporučuje se, aby šetření vedl odborník z PPP, SVP, krizového centra atd. Při práci odborníka se třídou by měl být přítomen pedagogický pracovník, který bude dál se třídou pracovat. Seznam odborníků a specializovaných institucí, se kterými naše škola spolupracuje je uveden v úvodu tohoto dokumentu.

Postup ředitele školy

- Přijme informaci o šikanování (pedagog, žák, rodič či jiný dospělý).
- Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu sama, či zda je potřeba intervence zvenku – tj. pomoc specializovaných institucí a eventuálně též Policie ČR.
- V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů – v týmu je vždy metodik prevence a výchovná poradkyně.
- Zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, popřípadě sám informuje o výsledcích vyšetřování, které řídí
- V případě negativních dopadů šikanování na oběť zprostředkuje nebo zajistí zprostředkování péče PPP, střediska výchovné péče, atd.
- V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, popřípadě k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu
- Pokud dojde k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
- Oznámí OSPODU skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka, pokud žák opakovaně páchá přestupky či se dopustí trestného činu, zahájí spolupráci s OSPODEM bez odkladu.
- Projedná na pedagogické radě potrestání agresorů viz. kázeňská opatření příloha Školního řádu.

Postup rodičů při podezření na šikanování

Postup při podezření na šikanování, o kterém jsou rodiče informováni, by měl být následující:

- Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele, popřípadě dalšího pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikaně dochází.
- Nejsou-li podezření na projevy šikany bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodika prevence či výchovného poradce, obrátí se rodiče s informací na ředitele školy.
- V případech prokazatelných projevů šikany se rodiče přímo obrátí s informací na ředitele školy

-Jsou-li rodiče přesvědčeni, že postupuje škola při řešení šikanování nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy, nebo podat stížnost na školu České školní inspekci. Stížnost podaná písemně, osobně nebo v elektronické podobě se přijímá na adrese ČŠI, Husova 17, 746 01 Opava, e-mail:posta@csisr.cz, tel. 553 623 520. Stížnost je možné adresovat příslušnému inspektorátu ČŠI, nebo podat na ústředí: ČŠI Praha, Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5

7. Plán prevence

-systematické působení v oblasti etické a právní výchovy, zdravého životního stylu formou preventivních aktivit a programů, na uplatňování takových forem a metod práce pro jednotlivce a skupiny, které podporují rozvoj jejich osobnosti, zdravého sebevědomí, umění komunikace, pozitivních vztahů mezi žáky a vedou k toleranci, úctě a respektu a na zjištění rušivých zvláštností chování (sociometrie)

- vysvětlení žákům, co je šikana a jak se jí mohou bránit (hodiny VKZ a Občanské výchovy)

- **třídní učitelé neustále sledují chování žáků**, vedou je k osobní odpovědnosti, spolupracují s ostatními vyučujícími, závažné problémy řeší s metodikem prevence, výchovnou poradkyní, případně s vedením školy

- při dohledu nad žáky o přestávkách věnují pozornost pohybovému režimu žáků (hra stolního tenisu, stolního fotbalu, pobyt venku na školní zahradě), všímají si skrytých míst na škole, kontrolují WC

- do vyučování zařazují oddechové chvílky pro uvolnění energie a odreagování se od stresu a agresivity